



Gradska knjižnica Rijeka
Županijska matična razvojna služba

Rijeka, 15. lipnja 2023.
Broj: 364 /2023.

Narodne knjižnice Primorsko-goranske županije: pregled stanja djelatnosti u 2022. godini

1. Podaci o županiji

Primorsko-goranska županija rasprostire se na površini od **3.588 m²**. Čine je tri subregije: Primorje, Gorski kotar i otoci.

Ukupan broj jedinica lokalne samouprave je **36**, od čega **14 gradova** i **22 općine** s ukupno **510** naselja.

Primorsko-goranska županija ima ukupno **265.419 stanovnika**, prema konačnim rezultatima Popisa stanovništva 2021.

Najveći broj stanovnika ima Grad Rijeka (107.964) a grad s najmanje stanovnika je Cres (2.716). Od općina, najveća po broju stanovnika je Viškovo (16.084) a najmanja Brod Moravice (663).

2. Mreža narodnih knjižnica u PGŽ

2. 1. Broj i status knjižnica

Ukupno **22** jedinice lokalne samouprave ili **61%** od njihovog ukupnog broja ima **narodnu knjižnicu**, od čega **14 gradova** ili **100%** od ukupnog broja gradova, **te 8 općina** ili **36%** od ukupnog broja općina.

Ukupno je **16** narodnih knjižnica koje su **samostalne ustanove** te **6** knjižnica koje su **područne knjižnice** na temelju ugovora o povjeravanju djelatnosti između gradova/općina i drugih knjižnica.

Knjižnice koje su **samostalne ustanove** djeluju u **gradovima (13)**: Bakru, Cresu, Crikvenici, Čabru, Delnicama, Kraljevici, Krku, Malom Lošinj, Novom Vinodolskom, Opatiji, Rabu, Rijeci i Vrbovskom te **općinama (3)**: Kostrena, Općina Vinodolska, Viškovo.

Područne knjižnice djeluju u **općinama (5)**: Čavle i Omišalj (područne knjižnice Gradske knjižnice Rijeka), Lovranu, Matuljima i Mošćeničkoj Dragi te **gradu (1) Kastvu** (sve su područne knjižnice Gradske knjižnice i čitaonice Viktor Car Emin Opatija).

Kad je riječ o tipu knjižnice, prema *Standardu za narodne knjižnice u RH (NN 103/2021)* pojedinom tipu pripadaju:

Tip II – (Rijeka)

Tip VI – (Opatija, Kastav, Matulji, Viškovo)

Tip VII – (Bakar, Bribir, Crikvenica, Čabar, Čavle, Delnice, Kostrena, Kraljevica, Krk, Lovran, Mali Lošinj, Novi Vinodolski, Rab, Vrbovsko)

Tip VIII- (Cres, Mošćenička Draga, Omišalj)

Najveći broj knjižnica pripada tipu VII (3.001 – 10.000 st.), ukupno 14 knjižnica ili 64 %, tipu VI (10.001-20.000 st.) pripadaju 4 knjižnica ili 18 %, tipu VIII pripadaju 3 knjižnice ili 14 % knjižnica a tipu II (od 100.001 do 250.000 st.) samo 1 knjižnica ili 4%.

U ukupno **9 općina** ili **25%** svih jedinica lokalne samouprave, knjižnična djelatnost pruža se isključivo **putem bibliobusa Gradske knjižnice Rijeka**. Izuzev u slučaju Općine Jelenje, radi se većinom o općinama s manjim brojem stanovnika od kojih **6 u Gorskom kotaru**: Brod Moravice (663), Fužine (1.394), Lokve (850), Mrkopalj (924), Ravna Gora (2.028) i Skrad (858), **2 na otoku Krku**: Baška (1.656) i Malinska-Dubašnica (3.212) te **1**, spomenuta, **u riječkom prstenu**: Jelenje (5.096).

U gotovo svim navedenim općinama, s obzirom na broj stanovnika, bibliobus sasvim zadovoljava potrebe za knjižničnim uslugama što je u skladu sa *Zakonom o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti (NN 17/2019)* koji za općine s manje od 3000 stanovnika utvrđuje obvezu povjeravanja knjižnične djelatnosti drugoj knjižnici putem osnivanja područne knjižnice ili uvođenjem stajališta bibliobusa.

Izuzetak je Općina Jelenje koja bi trebala osnovati stacioniranu knjižnicu, no s obzirom na veliku prostornu površinu i veći broj naselja, bibliobus je, dok se to ne dogodi, optimalno rješenje budući da obilazi ukupno šest stajališta u pet naselja, dva puta u dvotjednom ciklusu, jednom u jutarnjoj, jednom u poslijepodnevnoj smjeni, tako da je dostupan svim kategorijama članova na širem području Općine Jelenje.

Općina Malinska – Dubašnica ima nešto više od 3.000 stanovnika stoga je bibliobus racionalno rješenje do mogućeg osnivanja stacionirane knjižnice u budućnosti.

Ukupan broj jedinica lokalne samouprave **sa stacioniranom knjižnicom i bibliobusom** je **5** od čega 3 grada: Delnice, Rijeka, Vrbovsko i 2 općine: Matulji i Vinodolska općina.

Zaključno, u Primorsko-goranskoj županiji ukupno **31** ili **86%** jedinica lokalne samouprave ima na svom području organiziranu **profesionalnu djelatnost narodne knjižnice** (stacionirane ili / i pokretne) dok je **5** općina ili **14%** jedinica lokalne samouprave u 2022. g. bilo **bez knjižnice odnosno imalo knjižnicu čiji rad nije usklađen sa Zakonom** od čega **3** na otoku Krku: Dobrinj (2150), Punat (1900) i Vrbnik (1190), **1** na otoku Rabu: Lopar (1107) i **1** u riječkom prstenu: Klana (1845).

Sve navedene općine prema Popisu stanovništva 2021. imaju manje od 3000 stanovnika što, prema *Zakonu o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti* znači da su dužne povjeriti knjižničnu djelatnost drugoj knjižnici putem osnivanja područne knjižnice ili uvođenjem stajališta bibliobusa.

Općine koje imaju određen vid djelatnosti narodne knjižnice su Punat i Klana.

U **Općini Punat** pri Općini djeluje knjižnica otvorena dva puta tjedno po jedan sat. Županijska matična razvojna služba više je puta kontaktirala Općinu o mogućnostima usklađivanja sa *Zakonom* te je zaključak posljednjeg sastanka u ožujku 2022. bio da će se krenuti u uređenje novog prostora kao preduvjeta za profesionalizaciju djelatnosti te potom zapošljavanje stručne osobe. Prvi konkretan korak koji je učinjen je nabava računalnog programa ZaKi za knjižnično poslovanje čime se knjižnica Općine Punat uključila u jedinstveni knjižnično-informacijski sustav PGŽ s ostalim narodnim i školskim knjižnicama. Nadalje, u tijeku je izrada projekta uređenja zgrade društvene namjene u kojoj bi, pored ostalih sadržaja bila smještena i knjižnica. Cilj je 2025. godine, kada se obilježava 150. godišnjica osnivanja Narodne čitaonice u Puntu, otvoriti novi prostor knjižnice uređen prema *Standardu* uz zadovoljavanje svih zakonskih odredbi.

U **Općini Klana** djeluje tzv. multimedijalni centar temelj kojega čini knjižnična djelatnost, voditeljica je knjižničarka (VSS), otvoren je svakodnevno osim subote u jednoj smjeni. Tijekom ranijih godina obavljeno je nekoliko razgovora s predstavnicima Općine na temu profesionalizacije knjižnične djelatnosti. Tijekom 2021. godine dovršena je rekonstrukcija Vatrogasnog doma na katu kojeg djeluje knjižnica, prostor je uređen, ugrađen je lift i dopunjen namještaj. U svibnju 2022. nabavljen je računalni program za knjižnično poslovanje čime se i knjižnica Općine Klana uključila u jedinstveni knjižnično-informacijski sustav PGŽ.

2. 2. Ogranci u mreži i drugi ustrojbeni oblici, bibliobusna služba

Ogranke i podružnice u drugim općinama ima ukupno 5 knjižnica što čini sveukupno **16** ogranaka i podružnica od čega je **6** ugovornih podružnica.

Ogranke u mreži na vlastitom području, njih ukupno **10**, imaju **4** knjižnice: **Rijeka** (4: ogranaci Drenova, Trsat, Turnić, Zamet), **Crikvenica** (1: Ogranak Selce), **Mali Lošinj** (4: ogranaci Čunski, Nerezine, Unije, Veli Lošinj) i **Viškovo** (1: Ogranak Viškovo). Ugovornu obvezu imaju dvije knjižnice: **Gradska knjižnica Rijeka** s općinama Čavle i Omišalj (**2**) te **Gradska knjižnica Opatija** s Gradom Kastvom i općinama Lovran, Matulji i Mošćenička Draga (**4**).

Knjižnične stanice, ukupno **5**, imaju knjižnice u **Crikvenici** (2: knjižnične stanice Dramalj i Jadranovo) i **Vrbovskom** (3: knjižnične stanice Lukovdol, Moravice i Severin na Kupi). **Knjižnične stacionare**, ukupno **2**, ima knjižnica **Mali Lošinj** (knjižnični stacionari Ilovik i Susak) koji imaju osobitu važnost s obzirom na to da su ti otoci slabije prometno povezani s gradskim središtem, imaju mali broj stanovnika te općenito nedostatak ostalih društvenih sadržaja.

Bibliobusna služba djeluje pri Gradskoj knjižnici Rijeka, s **dva bibliobusa, tip II i tip III** prema *Standardu* , koji imaju ukupno **84 stajališta** na području **14** jedinica lokalne samouprave, točnije 3 grada i 11 općina.

Gradski bibliobus obilazi područje Grada Rijeke na **32** stajališta i to u naseljima bez stacionarnog ogranka (10), te poduzećima i ustanovama (22).

Županijski bibliobus obilazi **13** jedinica lokalne samouprave od čega 6 općina Gorskog kotara (Brod Moravice, Fužine, Lokve, Mrkopalj, Ravna Gora, Skrad), 2 općine na otoku Krku (Baška i Malinska-Dubašnica) i 1 općinu u riječkom prstenu (Jelenje) koje nemaju drugi oblik djelatnosti narodne knjižnice, te 2 grada (Delnice, Vrbovsko) i 2 općine (Matulji, Općina Vinodolska) u kojima dopunjuje knjižničnu mrežu tamošnjih narodnih knjižnica. Ima ukupno **52** stajališta u **41** naselju od čega: u centrima naselja (33) te pored vrtića i škola (19).

2. 3. Pokrivenost područja knjižničnim uslugama

Ukupan broj stanovnika u jedinicama lokalne samouprave koje imaju stacioniranu knjižnicu iznosi **240.546** čemu treba pridodati još **16.681** stanovnika u općinama koje obilazi bibliobus što iznosi **257.227** ili **97%** od ukupnog broja stanovnika Županije (265.419).

Knjižnična mreža na području **Grada Rijeke** organizirana je putem središnjih odjela (Središnji odjel za odrasle – lokacije Modello (publicistika i znanost) i Filodrammatica (književnost), Dječji odjel *Stribor*, Narodna čitaonica, ogranaka (Turnić, Zamet, Drenova, Trsat) te Gradskog bibliobusa.

Primjeri dobre pokrivenosti područja knjižničnim uslugama su: **Grad Crikvenica** koji pored središnje knjižnice i u preostala 3 naselja ima ustrojbene jedinice Gradske knjižnice Crikvenica odnosno 1 ogranak i 2 knjižnične stanice, **Grad Mali Lošinj** s 4 ogranka i 2 stacionara Gradske knjižnice Mali Lošinj, kao i gradovi **Delnice** i **Vrbovsko** te općine **Matulji** i **Općina Vinodolska** gdje se djelatnost središnje knjižnice uspješno nadopunjuje stajalištima bibliobusa a u slučaju Vrbovskog djeluju još i tri knjižnične stanice.

No kad uzmemo u obzir i ostala područja, stvarna pokrivenost ipak je manja od navedenih 97% budući da pojedine jedinice lokalne samouprave imaju veliku prostornu površinu i veći broj naselja a knjižnica djeluje samo u središnjem naselju koje je udaljeno više od 2 km od pojedinih naselja.

Takvi su primjerice **Grad Bakar** s naseljima: Hreljin (2139), Krasica (1325), Škrljevo (1158), Kukuljanovo (870), Praputnjak (532), **Grad Opatija** s naseljima: Pobri (1096), Veprinac (1008), Ičići (836), Oprič (719), Poljane (547) te **Grad Rab** s naseljima Barbat (1140), Kampur (1030) i Supetarska Draga (937).

Drugi primjer je **Grad Čabar** gdje središnje naselje u kojem djeluje narodna knjižnica ima manji broj stanovnika (325) nego okolna udaljena mjesta gdje nema nikakvog oblika knjižnične djelatnosti: Prezid (648), Gerovo (593). Ova čabarska mjesta, uz Tršće (280), obilazio je Županijski bibliobus GKR od 2004. do 2007. g. međutim u trenutku kad je Grad Čabar trebao početi sufinancirati njegovu djelatnost, do potpisivanja ugovora s Gradskom knjižnicom Rijeka, nažalost nije došlo.

Grad Kastav ima administrativno samo jedno naselje s 10.202 stanovnika no veliki kvartovi: Čikovići, Rubeši i Spinčići s po više tisuća stanovnika također bi trebali imati određen vid knjižnične djelatnosti budući da Knjižnica Kastav kao područna knjižnica opatijske knjižnice djeluje u staroj gradskoj jezgri i to u nedostatnim prostornim uvjetima. Prema *Zakonu o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti* Grad Kastav bi trebao osnovati samostalnu knjižnicu uz prethodno osiguranje prostornih uvjeta.

Za sve ove jedinice lokalne samouprave bibliobus ili bibliokombi bi bilo optimalno rješenje za bolju pokrivenost šireg područja knjižničnim uslugama ili eventualno neki od stacioniranih oblika.

Na području **Grada Kraljevice**, osim središnje knjižnice, u naselju Šmrika (963) djeluje udruga Narodna čitaonica Šmrika te bi bilo svrsishodno da se ta zbirka reorganizira u ogranak kraljevičke knjižnice ili knjižničnu stanicu.

Kad je riječ o općinama, **Općina Jelenje** ima 5.096 stanovnika i stajališta bibliobusa na 6 lokacija. Prema *Zakonu o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti* trebala bi se osnovati stacionirana knjižnica u središnjem naselju – Dražice (2064) a ostala naselja trebala bi i dalje biti pokrivena uslugama bibliobusa.

3. Prostor i oprema

3. 1. Prostor

Ukupan prostor kojim raspolažu narodne knjižnice u Primorsko-goranskoj županiji iznosi **9.434 m²**.

Od navedene kvadrature na **prostor za korisnike** odnosi se **7.267 m²** ili **77 %** od ukupnog knjižničnog prostora. Ostatak prostora odnosi se na spremišta, uredske prostore i sl.

Ukupno **9** knjižnica ili **41 %** od njihovog ukupnog broja zadovoljava minimum *Standarda* u veličini prostora. To su knjižnice u Crikvenici, Čabru, Delnicama, Kraljevici, Malom Lošinj, Novom Vinodolskom, Bribiru, Kostreni i Omišlju. Knjižnica Vrbovsko zajedno s knjižničnim stanicama ukupnom veličinom prostora doseže minimum *Standarda* ali se to ne može uzeti kao relevantno jer su svi ostali pokazatelji vezani uz prostor negativni: pristup invalidima (smještaj na katu), izrazito loše stanje prostora itd. Za ovu knjižnicu u tijeku su građevinski radovi na uređenju novoga prostora, primjernog *Standardu*.

Ukupno **13** ili **59 %** knjižnica ne zadovoljava minimum *Standarda* kad je riječ o prostoru.

Od navedenih, ukupno **5** knjižnica ili **23 %** ne doseže niti polovicu minimuma *Standarda* u odnosu na broj stanovnika i to u Čavlima, Kastvu, Matuljima, Mošćeničkoj Dragi, Rabu i Viškovu.

Najveće odstupanje od minimuma *Standarda* sa zadovoljenih 15% bilježi Knjižnica Matulji, te Knjižnica Kastav sa zadovoljenih 23% minimuma *Standarda*.

3.2. Oprema

Kad je riječ o **namještaju**, većina knjižnica opremljena je funkcionalnom namjenskom knjižničnom opremom, sukladno *Standardu*, osobito knjižnice uređene zadnjih godina (Delnice, Crikvenica, Mali Lošinj, GKR- DO Stribor).

Sjedećih mjesta u narodnim knjižnicama u 2022. bilo je ukupno **886** što je gotovo identično kao 2021. godine. S obzirom na to da *Standard* predviđa 5 sjedećih mjesta na svakih 1.000 stanovnika, ukupno 10 knjižnica ili 45 % zadovoljava *Standard* u broju sjedećih mjesta: Bribir, Crikvenica, Cres, Čabar, Delnice, Kostrena, Mali Lošinj, Mošćenička Draga, Novi Vinodolski, Vrbovsko.

Ostale su knjižnice prema broju sjedećih mjesta ispod minimuma *Standarda*, u rasponu od zadovoljenih 19% (Matulji) do 93% (Omišalj).

Vezano uz **računalnu opremu**, ukupan broj računala u narodnim knjižnicama PGŽ iznosi **210**, za pet manje u odnosu na 2021. od čega **91 računalo za korisnike** a 119 za zaposlenike.

Samo stanje postojeće računalne opreme je u prosjeku zadovoljavajuće čemu pridonosi i redovito sufinanciranje programa informatizacije odnosno nabave računalne opreme od strane Ministarstva kulture i medija RH.

Broj pisaača iznosio je 67, skenera 23, fotokopirnih uređaja 19, multifunkcijskih uređaja 28 te 2 elektronička povećala za slijepe i slabovidne koje imaju Gradska knjižnica Rijeka i Knjižnica Omišalj što je gotovo jednako stanje kao 2021. godine. Dvije jedinice za samozaduživanje/samorazduživanje ima Dječji odjel *Stribor* Gradske knjižnice Rijeka a knjigomat za 24-satno vraćanje knjiga za sada ima samo Narodna knjižnica i čitaonica "Halubajska zora" Viškovo.

3.3. Računalni program za knjižnično poslovanje

Sve narodne knjižnice Primorsko-goranske županije rade u jedinstvenom knjižnično-informacijskom sustavu unutar zajedničke programske podrške - **integriranog knjižničnog**

programa ZaKi, a informacije o fondovima dostupne su na web stranicama knjižnica i putem skupnog kataloga na adresi: <https://katalog-pgz.gkr.hr>

Rezultat je to projekta izgradnje jedinstvenog knjižnično-informacijskog sustava narodnih i školskih knjižnica PGŽ koji Županijska matična razvojna služba GKR koordinira od 2010. godine.

Bitno je unaprijeđen proces stručnog rada zahvaljujući korištenju podataka iz zajedničke bibliografske i normativne baze te sustavnoj edukaciji knjižničara, što rezultira i povećanjem njihovih profesionalnih kompetencija.

Na dan 31. 12. 2022. godine narodne knjižnice PGŽ imale su ukupno **539.432** kataložna zapisa. U 2022. godini izrađeno je 23.018 kataložnih zapisa od kojih 955 samostalno izrađenih te 22.063 zapisa preuzetih iz zajedničke bibliografske baze.

U tri knjižnice: Rijeka, Opatija i Mali Lošinj samostalno se izrađuju novi kataložni zapisi s obzirom na to da su knjižničarke iz odjela obrade educirane za rad u bibliografskoj bazi dok ostale knjižnice preuzimaju zapise iz baze.

Kataložni zapisi za narodne i školske knjižnice Primorsko-goranske županije izrađuju se u Županijskoj matičnoj razvojnoj službi.

4. Knjižnični fond

4. 1. Stanje

4.1.1. Knjige

Narodne knjižnice PGŽ imaju u svojim fondovima ukupno **996.720** svezaka **knjiga** dok *Standard*, sukladno broju stanovnika, predviđa **535.854** sveska, dakle radi se o ostvarenih **186 % Standarda**.

U odnosu na 2021. godinu bilježi se povećanje za **18.792 sveska** knjiga ili nešto manje od 2%.

Minimum *Standarda* u broju knjiga koji iznosi od 1 do 3 knjige po stanovniku, ovisno o tipu knjižnice, zadovoljava većina knjižnica, njih **20** ili **91%** dok **2** knjižnice ili **9 %** ne zadovoljava predviđeni minimum *Standarda* (Kastav, Matulji).

Ukoliko podatak o broju knjiga usporedimo s podatkom o **otpisu u 2022. g.** koji iznosi ukupno **14.017** svezaka ili 1,43 % od *Pravilnikom o zaštiti, reviziji i otpisu knjižnične građe* dopuštenih 5% godišnje, zaključujemo, a što je vidljivo i iz statističkih podataka, da knjižnice u nedovoljnoj mjeri otpisuju dotrajalu i zastarjelu građu.

Vezano uz knjižnične zbirke, sve narodne knjižnice imaju **zavičajnu zbirku**. U zavičajnim zbirkama nalazi se ukupno **15.790** jedinica građe od čega **11.972** knjige i **3.818** jedinica ostalih vrsta građe.

4.1.2. Časopisi

Ukupan broj svezaka časopisa iznosi **8.913** svezaka časopisa i **801** svezak novina, sveukupno **9.714** svezaka periodike u pet knjižnica. Ostale knjižnice ne inventariziraju periodiku a 85% ukupnog broja inventariziranih svezaka odnosi se na fond periodike Gradske knjižnice Rijeka.

4.1.3. AVE građa

Ukupan broj jedinica AV (audiovizualne) građe iznosi **26.863** jedinice što u odnosu na 2021. godinu znači smanjenje za 311 jedinica ili 1,1%.

Ukupan broj jedinica elektroničke građe na prijenosnim medijima iznosi **1307** što je za 75 jedinica ili 5,4 % manje u odnosu na prethodnu godinu.

Ukupan broj jedinica AVE građe iznosi **28.170** jedinica, za 386 ili 1,4 % manje u odnosu na 2021. godinu.

4.1. 4. Knjižnični fond sveukupno

Na dan 31. 12. 2022. narodne knjižnice Primorsko-goranske županije raspolažu s ukupno **1.035.664** jedinice knjižnične građe od čega **996.720 knjiga** ili 96%, **9.714** svezaka **periodike** ili 1% što čini ukupno **1.00.643** sveska knjižne građe ili 97% sveukupnog fonda te **28.170** jedinica **AVE građe** ili 3% sveukupnog fonda.

4. 2 Nabava

4. 2. 1. Nabava knjiga

Tijekom 2022. godine nabavljeno je ukupno **34.886** svezaka **knjiga**.

U odnosu na 2021. godinu ukupan broj nabavljenih knjiga manji je za 3519 svezaka ili 9%. Posljedica je to poskupljenja knjige na tržištu s obzirom na to su sredstva za nabavu građe nešto viša no u 2021. godini.

Prema načinu nabave udjeli su sljedeći:

- kupnja: 25.850 ili **74 %**
- obvezni primjerak 200 ili **1 %**
- otkup MKM RH: 5.970 ili **17 %**
- ostalo (ostali dar): 2.866 ili **8 %**

Udjeli su gotovo u potpunosti jednaki kao 2021. Udio kupljenih knjiga u 2022. neznatno je porastao, točnije za 1%.

Prema *Standardu* koji propisuje minimalan broj kupljenih knjiga u odnosu na broj stanovnika, svega tri knjižnice su zadovoljile minimum *Standarda* u nabavi knjiga kupnjom: Gradska knjižnica Cres, GK Opatija – Knjižnica Mošćenička Draga i Narodna knjižnica Kostrena.

4. 2. 2. Nabava AVE građe

Od AVE građe nabavljeno je ukupno 217 jedinica građe od čega kupnjom 100 ili 46%.

Propisani minimum *Standarda* kupnje 10 jedinica građe na 1000 stanovnika zadovoljila je jedino Gradska knjižnica Crikvenica.

Nastavlja se trend značajnog smanjenja nabave AVE građe.

Ukupno 10 knjižnica ili 46 % od ukupnog broja knjižnica nije u 2022. godini nabavilo niti jednu jedinicu AVE građe.

Dijelom se to može pripisati nedostatnim prostornim ili financijskim uvjetima uslijed kojih ipak prevladava nabava knjižne građe a dijelom činjenicom da je sve veći broj sadržaja (glazba, film..) korisnicima dostupan mrežno te se smanjuje potreba za fizičkim primjercima ove vrste građe.

4. 2. 3. Nabava periodike

Ukupno se u svim narodnim knjižnicama PGŽ u 2022. g. redovito nabavljalo **406 naslova** periodike u **525 primjeraka**. Ukupno 10 knjižnica ili 46% od njihovog ukupnog broja zadovoljilo je *Standard* (Crikvenica, Cres, Mali Lošinj, Delnice, Opatija, Rab, Rijeka, Novi Vinodolski, Kraljevica, Vrbovsko) dok njih 12 ili 55 % nije zadovoljilo minimum *Standarda* u nabavi periodike.

U odnosu na 2021. godinu, broj naslova periodike veći je za 10 naslova te ohrabruje činjenica da je smanjen trend pada nabave periodike. Činjenica je da su knjižnice zbog pandemije bile jedno vrijeme zatvorene a i u vrijeme redovitog rada knjižnica, čitaonice su bile ili zatvorene ili otvorene u ograničenim uvjetima te je i to utjecalo na dinamiku nabave periodike od 2020. do 2022. godine.

5. Članstvo

Ukupan broj **aktivnih članova u 2022.** godini iznosio je **41.551** što predstavlja **15,7 %** cjelokupnog stanovništva Primorsko goranske županije odnosno **16,2 %** stanovnika područja pokrivenog knjižničnim uslugama uključujući i ona područja koja pokriva bibliobus, dok minimum *Standarda* iznosi 18%. Svega četiri knjižnice zadovoljavaju navedeni minimum udjela ukupnog stanovništva koji su aktivni članovi lokalne knjižnice: Cres (23%), Mali Lošinj (19%), Delnice (20%), Rijeka (23%).

U odnosu na 2021. godinu broj aktivnih članova porastao je za 688 ili **1,7 %**.

Prema dobnoj kategoriji članstva, omjeri su sljedeći:

- djeca do 14 godina: **29,3 %**
- mladi 15- 17 godina: **5,4 %**
- odrasli 18-65 godina: **51 %**
- stariji od 65 godina: **14,3 %**

Broj učlanjenih pravnih osoba je 34.

Bibliobusi bilježe **3406** aktivnih korisnika što iznosi **8,2%** od ukupnog broja aktivnih članova u knjižnicama.

U odnosu na 2021. broj članova bibliobusa porastao je za 373 ili **12,3%**.

6. Posudba i korištenje

U 2022. godini posuđeno je ukupno **702.527** jedinica građe od čega izvan knjižnice **528.461** jedinica a u knjižnici **174.066** jedinica.

U odnosu na 2021. godinu višestruko je porastao broj građe posuđene tj. korištene u knjižnici, točnije za 160.882 jedinice a razlog tome je u ponovnom otvaranju čitaonica i uklanjanju epidemioloških mjera koje su ograničavale boravak korisnika u knjižnicama i korištenje građe, posebice novina i časopisa.

Izvan knjižnice posuđeno je **512.703** knjige, **9.405** e-knjiga (sveukupno knjiga 522.108), **35** serijskih publikacija, **6.225** jedinica AVE građe, **84** igračke te **9** jedinica ostale građe. Posudba izvan knjižnice zadržala se na istoj razini kao 2021. godine, smanjena je posudba e-knjiga za 2.441 ili 20%. Razlog tome je, s jedne strane, popuštanje epidemioloških mjera i ponovno veća fizička dostupnost tiskane knjige u knjižnicama a s druge strane nedovoljna produkcija novih naslova e-knjiga. Porasla je i posudba igračaka s obzirom na to da je nekoliko knjižnica (Bakar, Kostrena, Viškovo) tijekom 2022. započelo s uslugom posudbe igračaka.

Broj fizičkih posjeta u 2022 g. iznosio je **469.986** a virtualnih **1.042.686**. U odnosu na 2021. g. radi se o povećanju broja fizičkih posjeta za 110.473 ili **30,7%** dok je broj virtualnih posjeta koji je imao snažan skok u vrijeme pandemijskih ograničenja značajno manji.

Zahtjeva za međuknjižničnom posudbom i elektroničkom dostavom dokumenata bilo je ukupno **152** što je na istoj razini kao 2021. godine.

U narodnim knjižnicama PGŽ riješena su ukupno **194.454** informacijska zahtjeva od čega **35** u sklopu online usluge *Pitajte knjižničare* u kojoj sudjeluju informatori Gradske knjižnice Rijeka. Broj informacijskih zahtjeva manji je za 14 % u odnosu na prethodnu godinu.

7. Programske aktivnosti

U narodnim knjižnicama PGŽ održano je u 2022. g. ukupno **1.548** programskih aktivnosti od kojih **466** ili **30 %** za **odrasle** i **1.082** ili **70 %** za **djecu i mlade**.

Posjetitelja događanja bilo je ukupno **36.478** od kojih **16.862** odrasla i **19.616** djece.

U odnosu na 2021. godinu bilježi se porast ukupnog broja aktivnosti za čak **67 %** a broja posjetitelja za **20 %**. Rezultat je to ukidanja epidemioloških mjera koje je potaknulo knjižnice na organizaciju raznovrsnih programskih aktivnosti koje su pobudile interes korisnika da ponovo posjećuju događanja.

8. Djelatnici

U narodnim knjižnicama PGŽ u 2022. bilo je ukupno **112** zaposlenika od kojih **96** na stručnim knjižničarskim poslovima.

U strukturi djelatnika prevladavaju knjižničari – 57 %, potom knjižničarski tehničari – 26%, knjižničarski suradnici – 13%, viši knjižničari – 2%, knjižničarski savjetnici – 1%, ostali – 1%.

U odnosu na 2021. ukupan broj zaposlenih je gotovo na istoj razini s manjim razlikama u samoj strukturi.

Standard propisuje da narodna knjižnica treba imati najmanje dva stručna knjižničarska djelatnika, od kojih je najmanje jedan knjižničar međutim knjižnice u Bribiru i Kraljevici imaju samo jednu zaposlenu osobu koja je ujedno i ravnatelj knjižnice.

9. Proračun i troškovi

Za 2022. godinu statistički podaci vezani uz proračun i troškove još uvijek su izraženi u kunama.

9. 1. Ukupni prihodi i rashodi

Prihodi iz proračunskih izvora iznose ukupno **23.823.551,47** kn od čega iz proračuna:

- osnivača (općina/gradova): 19.134.988,37 kn
- Primorsko-goranske županije: 560.000,00 kn
- Ministarstva kulture i medija RH: 2.155.931,26 kn
- ostalih proračunski izvori: 1.972.631,84 kn

U strukturi proračunskih prihoda, najveći udio – **80 %** čine sredstva osnivača, potom sredstva Ministarstva kulture i medija RH – **10%**, ostali proračunski izvori – **8 %** te sredstva Primorsko-goranske županije **2%**.

U odnosu na 2021. godinu bilježi se povećanje sredstava iz svih proračunskih izvora te ukupno povećanje u odnosu na prošlu godinu iznosi 1.714.300,00 kn ili 7,8%.

Vlastiti prihodi knjižnica iznose **1.951.238,20** kn, 6,7% više u odnosu na 2021.

Iz ostalih izvora knjižnice su uprihodile **1.965.834,85** kn.

Vlastiti prihodi čine **8 %** ukupnih prihoda jednako kao i ostali izvori.

Sveukupni **prihodi** narodnih knjižnica PGŽ u 2022. g. iznose: **25.250.396,57** kn.

Sveukupni **rashodi** narodnih knjižnica PGŽ u 2022. g. iznose: **25.927.779,96** kn .

Dio prihoda prenesen je iz 2021. te je prikazan kroz rashode dok su u prihodima prikazana samo sredstva uprihoda 2022., stoga je stavka rashoda veća od prihoda.

9. 2. Sredstva za nabavu knjižnične građe

U 2022. godini prihodi za nabavu knjižnične građe u narodnim knjižnicama PGŽ iznosili su **3.519.019,84** kn odnosno 1,8 % više no u 2021. Godini.

Od toga, prema izvorima prihoda, udjeli su sljedeći:

- osnivači (općine/gradovi): 979.815,27 kn
- Primorsko-goranska županija: 31.000,00 kn
- Ministarstvo kulture i medija RH: 1.525.000,00 kn
- vlastiti prihodi: 800.723,21 kn
- ostali izvori: 182.481,36 kn

Vidljivo je da najveći udio u sredstvima za nabavu građe imaju sredstva Ministarstva kulture i medija RH – **43%**, potom sredstva osnivača – **28%**, vlastiti prihodi knjižnica – **23 %**, ostali izvori – **5 %** te sredstva županije - **1%**.

U odnosu na 2021. godinu najviše su u porastu sredstva za nabavu iz vlastitih prihoda, za 24% sredstva osnivača za 5% dok sredstva iz ostalih izvora bilježe smanjenje za 42%.

Zaključak

Sagledavajući ukupno stanje narodnih knjižnica u Primorsko-goranskoj županiji u 2022. godini možemo zaključiti sljedeće:

Mreža knjižnica odnosno pokrivenost Županije knjižničnim uslugama na istoj je razini kao 2021. godine. Daljnji koraci u izgradnji knjižnične mreže trebali bi ići ka profesionalizaciji djelatnosti knjižnica u općinama Klana i Punat i to, sukladno novom *Zakonu o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti*, na način osnivanja područne knjižnice. Optimalno bi bilo da Općina Punat povjeri djelatnost Gradskoj knjižnici Krk a Općina Klana Narodnoj knjižnici i čitaonici *Halubajska zora* Viškovo obzirom na geografsku blizinu i druge oblike povezanosti. Druga opcija je ugovorna obveza s matičnom, riječkom knjižnicom prema modelu realiziranom s općinama Čavle i Omišalj.

Općina Lopar na otoku Rabu trenutno dijelom sufinancira nabavu knjižnične građe Gradskoj knjižnici Rab s obzirom na to da dio stanovnika Lopara koristi usluge rapske knjižnice pa je optimalno rješenje da i ubuduće budu povezani ili osnivanjem područne knjižnice ili da se zajednički planira nabava bibliokombija.

Bibliobus bi bio dobar model i za općine Vrbnik i Dobrinj ali je preduvjet za to nabava novog vozila bibliobusa GKR s obzirom na to da je vozilo Županijskog bibliobusa u izrazito lošem tehničkom stanju.

Kad je riječ o **prostornim uvjetima narodnih knjižnica** iz podataka je vidljivo da većina knjižnica nije uspjela dosegnuti propisani minimum *Standarda*.

Nova središnja zgrada Gradske knjižnice Rijeka 2023. godine s planiranom tehnologijom, zbirnama i uslugama trebala bi označiti prekretnicu ne samo u kulturnom i društvenom životu grada Rijeke i PGŽ već i u stručnom smislu doprinijeti osnaživanju funkcije županijske matične knjižnice.

Od ostalih knjižnica koje imaju loše prostorne uvjete prioritetno bi, u suradnji s osnivačima, trebalo riješiti pitanje prostora Knjižnice Kastav i Knjižnice Matulji kao i Gradske knjižnice Rab.

Gotovo sve narodne knjižnice, izuzev dvije, zadovoljavaju *Standard* po pitanju ukupnog broja jedinica **knjižnog fonda** dok **AVE** građa čini svega 3% u ukupnom fondu. Jedan od razloga je i brzo zastarijevanje prijenosnih AVE medija i činjenica da se sve veći broj takvih sadržaja može naći na internetu.

Nabava knjiga kao što je vidljivo iz podataka u većini knjižnica, izuzev u tri ili 14% i dalje ne zadovoljava *Standard*. U odnosu na 2021. g. nabavljeno je 9% manje građe iako su sredstva za nabavu bila nešto viša. Rezultat je to povećanja cijene knjige na tržištu.

Broj **aktivnih članova** u blagom je porastu a vrijedno je istaknuti da je broj članova bibliobusa porastao za 12,3% u odnosu na 2021.

Broj posuđenih knjiga izvan knjižnice zadržao se približno na istoj razini dok je značajno porastao broj građe korištene u knjižnici. Razlog tome je u ponovnom otvaranju čitaonica nakon ukidanja epidemioloških mjera koje su ograničavale boravak u knjižnici i korištenje građe. Broj posudbe e-knjiga je smanjen a razlog vidimo u nedovoljnoj produkciji.

Tri narodne knjižnice započele su s posudbom igračkaka.

Za razliku od 2021. godine kad je broj **fizičkih posjeta** smanjen a virtualnih značajno povećan u 2022. je bilo obrnuto. Fizičke posjete su porasle za 30,7% dok je broj virtualnih posjeta manji.

U odnosu na 2021. godinu bilježi se porast ukupnog broja **programskih aktivnosti** za čak 67 % a **broja posjetitelja** programima za 20 %. Rezultat je to ukidanja epidemioloških mjera i nastojanja knjižnica da ponovno pokrenu raznovrsne programe.

Kad je riječ o djelatnicima nije bilo značajnijih promjena u odnosu na prethodnu godinu. Dvije narodne knjižnice imaju zaposlenu samo jednu osobu koja je ujedno i ravnatelj knjižnice iako Standard propisuje najmanje dva zaposlenika.

Ljiljana Črnjar, knjižničarska savjetnica
voditeljica Županijske matične razvojne službe

